

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ
Кафедра менеджменту

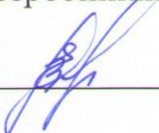
РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
«МЕТОДИ ОБГРУНТУВАННЯ ТА УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ В
ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ»

рівень вищої освіти	другий (магістерський)
спеціальність	232 Соціальне забезпечення
назва освітньої програми	Економіка та організація соціального забезпечення
статус	вибіркова

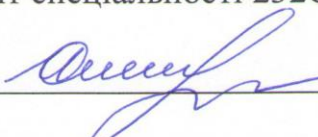
Краматорськ
ДДМА
2020

Робоча програма навчальної дисципліни «Методи обґрунтування та ухвалення рішень в професійній сфері» для підготовки фахівців за другим (магістерським) рівнем вищої освіти, спеціальність 232 Соціальне забезпечення, освітня програма «Економіка та організація соціального забезпечення».

Розробники:

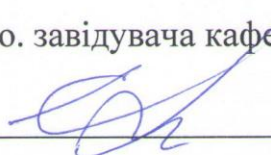

_____ О.В. Шубна, канд. екон. наук, доцент

Гарант спеціальності 232 Соціальне забезпечення:

_____ І.І. Смирнова, канд. екон. наук, доцент

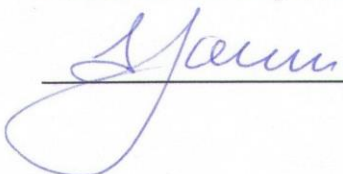
Розглянуто і затверджено на засіданні кафедри економіки підприємства, протокол № 13 від 27.08.2020 р.

В.о. завідувача кафедри:

_____ Є.О. Підгора, канд. техн. наук, доцент

Розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради факультету економіки та менеджменту протокол № 10-08/20 від 31.08.2020 р.

Голова Вченої ради факультету:

_____ Є.В. Мироненко, д-р техн. наук, професор

І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання.

Світовий досвід держав з ринковою економікою свідчить, що без спеціальних структур соціального захисту населення, без чіткого функціонуючого механізму соціальної допомоги окремим групам і верствам населення гуманне, духовно багате демократичне суспільство може існувати лише віртуально. От чому в цілому ряді країн активна розробка наукових проблем, пов'язаних із прикладною соціологією, соціальною екологією, соціальною інженерією супроводжується широким поширенням і утвердженням нової престижної спеціальності – «соціальне забезпечення». Специфічна особливість освоєння цього курсу – не лише набуття знань про застосування методів прийняття управлінських рішень, а й вироблення навичок практичного використання цих знань в сфері соціально-економічної допомоги.

1.2. Мета дисципліни орієнтована на процес реалізації науково-дослідної, інноваційної, управлінської та прикладної діяльності, формування здатності розв'язувати складні завдання у сфері підготовки спеціалістів з економіки та соціального забезпечення, шляхом здобуття знань, умінь та розуміння явищ, які належать до соціального забезпечення із застосуванням положень і методів гуманітарних та економічних наук, менеджменту, права, теорії та механізмів соціальної політики за умов невизначеності і необхідності врахування всього комплексу професійних та етичних вимог до фахівців відповідного рівня.

1.3. Завдання дисципліни:

- опанування термінологічного апарату регулювання сфери соціального забезпечення з позицій економічного змісту та нормативно-правового визначення;
- оволодіти базовими поняттями, основними підходами аксіоматичних теорій прийняття управлінських рішень в сфері соціального забезпечення;
- вивчити сутність та форми соціального захисту, види соціального страхування та соціальної допомоги;
- формування навичок самостійного аналізу фактологічного матеріалу, критичного осмислення точок зору на особливості застосування методів прийняття управлінських рішень в сфері соціального забезпечення;
- формування здатності до розроблення, апробації та втілення соціальних проектів і технологій;
- формування здатності до критичного оцінювання соціальних наслідків політики у сфері прав людини та сталого розвитку суспільства;
- формування вміння розробляти та впроваджувати програми соціального захисту населення;

- забезпечення вміння узагальнювати та деталізувати окремі факти, явища, механізми, тенденції у сфері прийняття управлінських рішень щодо соціально-економічної допомоги різним категоріям населення.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни: базою для вивчення дисципліни є попереднє вивчення таких дисциплін, як: «Державна політика соціального захисту та соціального забезпечення», «Економіка соціального забезпечення», «Право соціального забезпечення»

1.5. Мова викладання: українська.

1.6. Обсяг навчальної дисципліни та його розподіл за видами навчальних занять:

Загальний обсяг становить 180 годин (6,0 кредитів), в т.ч.:

- денна форма навчання: лекції – 36 годин, лабораторні – 36 годин, самостійна робота студентів – 108 годин;
- заочна форма навчання: лекції – 8 годин, лабораторні – 8 годин, самостійна робота студентів – 164 години.

II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних програмних результатів навчання:

використовувати сучасні теорії, методологію і методи соціальних та інших наук стосовно до завдань фундаментальних та прикладних досліджень у сфері соціального захисту (ПРН1);

критично оцінювати результати наукових досліджень і різні джерела знань щодо соціального забезпечення, формулювати висновки та рекомендації щодо його впровадження (ПРН2);

студент здатний самостійно й автономно знаходити інформацію необхідну для прийняття управлінських рішень в сфері соціально-економічної допомоги (ПРН 6);

демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності (ПРН14).

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Методи обґрунтування та ухвалення рішень в професійній сфері», опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформулювати такі спеціальні результати:

у когнітивній сфері:

- студент здатний продемонструвати знання і розуміння сутності, особливостей та завдань управлінських рішень у сфері соціально-економічної допомоги;
- студент здатний продемонструвати знання і розуміння змісту, класифікувати види та ідентифікувати особливості методів прийняття

управлінських рішень в сфері соціально-економічної допомоги різним категоріям населення;

- студент здатний оптимізувати процеси прийняття управлінських рішень у вирішенні питань соціально-економічної допомоги мало захищених категорій населення;
- студент здатний до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціально-економічного забезпечення;
- демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності у сфері соціального забезпечення

в афективній сфері:

- студент здатний критично осмислювати лекційний та поза лекційний навчальний матеріал; аргументувати на основі теоретичного матеріалу і нормативно-правових документів власну позицію щодо особливостей економічних та соціальних процесів; оцінювати ефективність управлінських рішень в сфері соціально-економічної допомоги різним категоріям населення;
- студент здатний співпрацювати із іншими студентами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики;

у психомоторній сфері:

- студент здатний самостійно аналізувати і оцінювати теоретичні підходи та нормативні вимоги щодо управлінських рішень в сфері соціально-економічної допомоги;
- студент здатний контролювати результати власних зусиль в навчальному процесі та корегувати (за допомогою викладача) ці зусилля для ліквідації пробілів у засвоєнні навчального матеріалу або формуванні навичок;
- студент здатний здійснювати пошук, систематизацію, викладення літературного матеріалу та нормативно-правових джерел, розробляти варіанти рішень щодо моделювання економічних та соціальних процесів з урахуванням регулятивних вимог та звітувати про виконання індивідуальних розрахункових завдань;
- студент здатний працювати з монографічними, довідково-енциклопедичними, статистичними, електронними джерелами з соціально-економічної проблематики та менеджменту.

III ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні основи прийняття рішень в професійній сфері

Тема Т 1. Цілі і задачі курсу. Природа прийняття управлінського рішення в професійній сфері

Предмет, завдання та зміст курсу навчальної дисципліни «Методи обґрунтування та ухвалення рішень в професійній сфері». Суб'єкти прийняття рішень в сфері соціального забезпечення. Визначення поняття «управлінські рішення». Співвідношення понять «управлінські рішення», «рішення», «державно-управлінські рішення», «рішення в сфері соціального забезпечення». Процес прийняття управлінських рішень. Основні вимоги до прийняття управлінських рішень в сфері соціального забезпечення.

Тема Т2. Класифікація управлінських рішень

Класифікація управлінських рішень. Організаційні рішення: запрограмовані та незапрограмовані. Інтуїтивні та раціональні рішення. Стратегічні та тактичні управлінські рішення. Системний та ситуаційний підходи до прийняття управлінських рішень.

Тема Т3. Планування та прогнозування як основа прийняття управлінських рішень

Поняття та види планування управлінських рішень. Принципи планування управлінських рішень. Прогнозування при прийнятті управлінських рішень. Кількісні та якісні методи прогнозування.

Тема Т4. Особливості прийняття групових рішень в професійній сфері

Методи прийняття групових управлінських рішень: колективне обговорення, номінальний груповий спосіб, метод «дельфі», метод «мозкового штурму», японська (кільцева) система прийняття рішень. Переваги прийняття групових управлінських рішень. Недоліки прийняття групових управлінських рішень. Групова поляризація.

Тема Т5. Прийняття рішень в професійній сфері в умовах ризику

Визначення понять «невизначеність» «ризик», їх співвідношення. Класифікація ризиків. Методи оцінювання ризиків: метод сценаріїв, метод дерев рішень, аналіз чутливості. Основні принципи управління ризиком.

Змістовий модуль 2. Особливості соціальної роботи з різними категоріями населення

Тема Т6. Форми розробки і реалізації рішень в професійній сфері

Форми розробки управлінських рішень: нормативні, індивідуальні та змішаного характеру. Ролі членів команди при реалізації управлінських

рішень. Етапи реалізації управлінських рішень. Функція мотивації та стимулювання при реалізації управлінських рішень.

Тема Т7. Контроль реалізації рішень в професійній сфері

Поняття та види контролю реалізації управлінських рішень. Функції контролю реалізації управлінських рішень. Вимоги до ефективного контролю реалізації управлінських рішень. Типові помилки контролю.

Тема Т8. Рішення в професійній сфері та відповідальність керівника

Структура соціальної відповідальності керівника. Помилки керівника при прийнятті рішення. Суб'єктивні та об'єктивні помилки. Види відповідальності управлінця.

Тема Т9. Сучасні методи прийняття управлінських рішень та їх особливості

Модель теорії ігор. Модель теорії черг. Модель лінійного програмування. Імітаційне моделювання.

Тема Т10. Управлінські рішення в соціальній роботі з різними категоріями населення

Соціально вразливі категорії населення. Диференційований підхід щодо вибору форм і заходів підтримки і захисту соціально вразливих категорій населення. Державна молодіжна політика та гарантії соціального захисту молодих громадян. Державна допомога сім'ям з дітьми та її види. Соціальний захист та реабілітація інвалідів. Соціальна політика по відношенню до внутрішньо переміщених осіб. Соціальний захист учасників АТО.

IV СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Розподіл обсягу дисципліни за видами навчальних занять та темами

№ з/п	Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна / заочна форма)				
		Усього	в т.ч.			
			Л	П (С)	Лаб	СРС
Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні основи прийняття рішень в професійній сфері						
1.	Цілі і задачі курсу. Природа прийняття управлінського рішення в професійній сфері	14/11	2		2/1	10/10
2.	Класифікація управлінських рішень	14/21	2/1		2	10/20
3.	Планування та прогнозування як основа прийняття управлінських рішень	18/22	4/1		4/1	10/20

4.	Особливості прийняття групових управлінських рішень	19/17	4/1		4/1	11/15
5.	Прийняття управлінських рішень в умовах ризику	18/17	4/1		4/1	10/15
Змістовий модуль 2 Основні засади прийняття ефективних рішень в професійній сфері						
6.	Форми розробки і реалізації управлінських рішень.	18/17	4/1		4/1	10/15
7.	Контроль реалізації рішень в професійній сфері	18/14	4		4	10/14
8.	Рішення в професійній сфері та відповідальність керівника	20/22	4/1		4/1	12/20
9.	Сучасні методи прийняття управлінських рішень та їх особливості	18/17	4/1		4/1	10/15
10.	Управлінські рішення в соціальній роботі з різними категоріями населення	23/22	4/1		4/1	15/20
Усього годин		180/180	36/8		36/8	108/164

Л – лекції, П (С) – практичні (семінарські) заняття, Лаб – лабораторні заняття, СРС – самостійна робота здобувачів.

4.2. Тематика практичних занять

№ з/п	Тема заняття для денної форми навчання
1.	Цілі і задачі курсу. Природа прийняття управлінського рішення в професійній сфері
2.	Класифікація управлінських рішень
3.	Планування та прогнозування як основа прийняття управлінських рішень
4.	Особливості прийняття групових управлінських рішень
5.	Прийняття управлінських рішень в умовах ризику
6.	Форми розробки і реалізації управлінських рішень.
7.	Контроль реалізації рішень в професійній сфері
8.	Рішення в професійній сфері та відповідальність керівника
9.	Сучасні методи прийняття управлінських рішень та їх особливості
10.	Управлінські рішення в соціальній роботі з різними категоріями населення

№ з/п	Тема заняття для заочної форми навчання
1.	Цілі і задачі курсу. Природа прийняття управлінського рішення в професійній сфері
2.	Планування та прогнозування як основа прийняття управлінських рішень
3.	Особливості прийняття групових управлінських рішень
4.	Прийняття управлінських рішень в умовах ризику
5.	Форми розробки і реалізації управлінських рішень.
6.	Рішення в професійній сфері та відповідальність керівника
7.	Сучасні методи прийняття управлінських рішень та їх особливості
8.	Управлінські рішення в соціальній роботі з різними категоріями населення

4.3. Перелік індивідуальних завдань

Протягом періоду навчання здобувачі паралельно з аудиторними лекційними і практичними заняттями виконують індивідуальні завдання в вигляді доповіді та презентації, тез доповідей до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою. Тематика індивідуальних завдань:

1. Природа процесу прийняття управлінського рішення: необхідність, громадська обумовленість.
2. Основні сфери прийняття управлінських рішень.
3. Відмінні особливості прийняття рішень у системі державного та муніципального управління.
4. Економічна, соціальна, правова та технологічна основа прийняття управлінських рішень.
5. Сучасні концепції та принципи обґрунтування рішень.
6. Ситуаційні концепції прийняття рішення в професійній сфері.
7. Характеристика особистості ЛПР, що впливає на прийняття рішення в професійній сфері.
8. Характеристика індивідуального та групового прийняття управлінських рішень.
9. Роль та відповідальність керівника при прийнятті рішень.
10. Інформаційна структура управлінського рішення.
11. Характеристика основних етапів процесу прийняття рішення в професійній сфері.
12. Етап ідентифікації проблем.
13. Проблеми вибору критеріїв прийняття рішення в професійній сфері.
14. Процес узгодження, прийняття та затвердження управлінського рішення.
15. Основні параметри процесу аналізу зовнішнього середовища для прийняття і реалізації управлінського рішення.
16. Характеристика підходів до розробки та вибору управлінських рішень в умовах ризику та невизначеності.
17. Характеристика етапів процесу моделювання.
18. Характеристика методів прийняття рішення в професійній сфері.
19. Характеристика моделей, що використовуються при прийнятті управлінського управління рішення.
20. Проблеми централізації та децентралізації процесу розробки рішень.

V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок.

Максимальна кількість балів (100) формується з двох частин, з коефіцієнтом 0,5 кожна:

– за поточну успішність 100балів (сума балів, зароблена у семестрі, але не менше 55);

– на екзамені 100балів (мінімально необхідна кількість балів за екзамен 55).

Контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; вміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; вміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів ВО з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи)	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни «Методи обґрунтування та ухвалення рішень в професійній сфері», форми і терміни контролю (спеціальність 232 Соціальне забезпечення) для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
Змістовий модуль 1 Теоретико-методологічні основи прийняття рішень в професійній сфері				
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних та ситуаційних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	10	20	1-9
2	Індивідуальне завдання №1. Розрахункове завдання: обґрунтування та ухвалення управлінського рішення щодо вибору оптимальної стратегії фірми за допомогою критеріїв Лапласа, Вальда, Гурвіца, Севіджа.	10	20	1-9
3	Індивідуальне завдання №2. Розрахункове завдання: побудова дерева рішень	10	20	

4	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові та розрахункові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	25	40	5
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	
Змістовий модуль 2 Основні засади прийняття ефективних рішень в професійній сфері				
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних та ситуаційних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	15	20	8
	Індивідуальне завдання №3. Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, презентації, виступ з доповіддю на конференції	15	30	
	Модульна контрольна робота №2 (Здобувач виконує тестові та ситуаційні завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2)	15	30	
5	Колоквіум	10	20	9
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) Письмовий екзамен		55	100	
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю				

Перелік обов'язкових контрольних точок для оцінювання знань здобувачів заочної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка	
		min	max
1	Поточний контроль (коефіцієнт вагомості=0,4) Тестова контрольна робота, яка виконується здобувачем індивідуально в системі «Moodle»	55	100
2	Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,6) (Письмовий екзамен) Здобувач виконав аналітично-розрахункові завдання та навів аргументовані відповіді на питання, що відповідають програмним результатам навчання з дисципліни	55	100

VII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

7.1 Основна література

1. Бойко А. М., Бондаренко Н. Б. Соціальна робота з конкретними групами клієнтів К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 166 с.
2. Кривоконь Н. І. Проблеми соціальної роботи та соціальної політики в Україні: навчальний посібник. Чернігів: Чернігівський державний технологічний університет, 2012. 320 с.
3. Метод прийняття управлінських рішень: Підручник. К.: Кондор, 2018. 187 с.
4. Кочемировська О. О., Пищуліна О. М. Основні напрями оптимізації системи соціального захисту в Україні: аналіт. доп. К.: НІСД, 2012. 88 с.
5. Туленков М. В. Соціальний захист у соціологічному вимірі: монографія. Київ: ІПК ДСЗУ, 2010. 178 с.
6. Прийняття управлінських рішень : навчальний посібник /за ред. Ю. Є. Петруні. [3-тє вид., переробл. і доп.]. Дніпропетровськ: Університет митної справи та фінансів, 2015. 209 с.
7. Сучасні проблеми соціальної політики в Україні: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за спеціальністю 231 «Соціальна робота» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Т.П. Руденко. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 57 с.

7.2 Допоміжна література

1. Пушкар О. І., Гіковатий В.М., Євсєєв О.С., Потрашкова Л.В. Системи підтримки прийняття рішень. Х.: ВД "Інжек", 2006. 304с.
2. Підготовка і прийняття управлінських рішень: навч.-метод. матеріали / М. С. Орлів ; упоряд. Г. І. Бондаренко. К.: НАДУ, 2013. 40 с.
3. Бакуменко В. Д. Державно-управлінські рішення: Навчальний посібник. К.: ВПЦ АМУ, 2012. 344 с.

4. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / За заг. ред. проф. І. Д. Зверєвої. Київ, Сиферополь: Універсум, 2012. 536 с.

5. Лаврухін О. В. Соціальний захист населення: понятійно-категорійний аналіз. *Державне управління: теорія та практика*. 2014. № 1. С. 61–70.

6. Тимчук Л.І., Білик Н.М. Основи медіації в соціальній роботі: Навчально-методичний посібник. Чернівці: ЧНУ, 2016. 137 с.

7. Менеджмент соціальної роботи: навч. посіб. / Л. А. Колбіна. Одеса: видавець Букаєв В.В., 2017. 406 с.

6.3 Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт законодавство України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Національна бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

3. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

4. Офіційний сайт Державної служби зайнятості. URL: <https://www.dcz.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України. URL: <http://www.msp.gov.ua>